

Oslo, 25.03.2026

Innspill til arbeidet med framtidens fellesskole

Dette innspillet bygger på dialog mellom Redd Barna, Miljøagentene, Besteforeldrenes klimaaksjon, IKFF, Verdens Beste Nyheter, FN-sambandet, FORUT, Framtiden i våre hender og Fredslaget. Innspillet er koordinert av Forum for utvikling og miljø.

1. Utgangspunkt: Hva trenger unge å lære for i morgen?

Verden står i en situasjon preget av klima- og naturkrise, geopolitisk uro, økende polarisering, teknologisk omstilling og psykiske helseutfordringer blant barn og unge. I dette landskapet får skolen en avgjørende rolle som samfunnsbygger.

Framtidens fellesskole må bidra til at barn og unge kan leve gode liv og samtidig styrke demokratiet, ivareta vårt felles livsgrunnlag og utvikle fredelige samfunn. Dette forutsetter at skolens brede samfunnsoppdrag realiseres i praksis – ikke bare i styringsdokumenter. For å lykkes må skolen ruste elevene for en bærekraftig framtid i ordets fulle betydning – sosialt, økonomisk og miljømessig. Dette er ikke bare et spørsmål om å tilegne seg kunnskap, men om å utvikle ferdigheter, holdninger og handlingskompetanse som gjør barn og unge i stand til å forstå sammenhenger, ta informerte valg og bidra aktivt i en verden i rask endring.

En slik retning samsvarer med internasjonale anbefalinger i transformativ utdanning, der målet ikke er å gi elever flere fakta, men å støtte dem i å reflektere kritisk, handle ansvarlig og delta i fellesskap som endrer både egen og samfunnets praksis. Transformativ utdanning bygger på tre sentrale elementer: innsikt i globale utfordringer, opplevelsen av at man selv kan påvirke dem, og ferdigheter til å omsette kunnskap til handling.

Gjennom opplæringen må elever derfor få mulighet til å utvikle nøkkelkompetanser som systemforståelse, kritisk tenkning, samarbeid, empati, kreativ problemløsning og evne til å håndtere kompleksitet. Dette er kompetanser som gjør det mulig å møte både dagens utfordringer og morgendagens ukjente problemstillinger på måter som ivaretar både fellesskap, naturgrunnlag og demokratiske verdier.

En framtidrettet fellesskole må derfor være mer enn et sted der elever lærer om verden – den må være et sted der elever lærer for verden, gjennom praksis, deltakelse og erfaringer som gjør dem i stand til å skape bærekraftige og fredelige samfunn.

2. Hva bør bevares?

Det norske læreplanverket (LK20) inneholder sterke og fremtidsrettede verdier. Følgende bør bevares og styrkes:

- Skolens brede samfunnsoppdrag slik det er formulert i overordnet del
- Vektleggingen av de tre tverrfaglige temaene; bærekraftig utvikling, demokrati og medborgerskap, samt folkehelse og livsmestring

- Gratisprinsippet og fellesskolen som inkluderende institusjon
- Skolen som møteplass på tvers av sosial, kulturell og økonomisk bakgrunn

Norge har et verdibasert og ambisiøst læreplanverk. Utfordringen ligger ikke primært i formuleringene, men i gjennomføringen.

3. Utviklingstrekk som må tas på alvor

Vi ser særlig tre utviklingstrekk som vil prege skolens virke fremover:

a) Systemiske kriser

Klima- og naturkrisen, økt militarisering og geopolitisk uro skaper utrygghet og behov for handlingskompetanse. Barn og unge uttrykker bekymring, men også ønske om å bidra.

b) Demokratisk og sosial sårbarhet

Et krevende ytringsklima, økende polarisering og opplevelse av press gjør det vanskelig for mange barn å delta trygt i offentlig samtale. Psykiske helseutfordringer og skolefravær øker. Folkehelse og livsmestring oppleves av flere som svakt implementert i praksis.

c) Implementeringsutfordringer

Bærekraft, demokrati og livsmestring synes ofte å være avhengig av enkeltlæreres engasjement fremfor systematisk forankring. Tverrfaglige temaer risikerer å bli tillegg fremfor integrert del av skolens kjernevirksomhet. Vi anbefaler en helskoletilnærming til bærekraft, i tråd med det internasjonale arbeidet rundt dette. (Whole Institution Approach to sustainability).

4. Hva må Framtidens fellesskole gjøre?

På bakgrunn av dette mener vi at Framtidens fellesskole må bli en skole som utvikler hele mennesket og samfunnet. Derfor foreslår vi disse tiltakene:

- 1) Lære barn og unge å leve sammen: Forutsetning for all læring er trygghet og anerkjennelse. Skolen må utvikle elevenes relasjonelle kompetanse, evne til å håndtere uenighet og forståelse for mangfold. Undervisning i, om og for fred, konfliktforståelse og ikke-vold må styrkes.
- 2) Styrke handlingskompetanse: Elever må erfare at kunnskap kan omsettes til handling. Skolen bør tydeliggjøre sammenhengen mellom globale utfordringer og handling, og i større grad skape rom for elevdrevet problemløsning. Elever må ikke bare forstå globale utfordringer, men erfare at de kan handle – lokalt og globalt. Sammenhengen mellom globale strukturer og lokal praksis må tydeliggjøres.
- 3) Gi håp og fremtidstro: Skolen må motvirke apati og maktesløshet ved å løfte frem løsninger og vise at samfunnsendring er mulig. Utdanning må være handlingsutløsende, ikke lammende.

- 4) Utvikle hele mennesket: Fellesskolen må ivareta både kognitive, emosjonelle, etiske og sosiale dimensjoner ved læring. Barn og unge trenger rom for refleksjon, dialog og personlig utvikling – ikke kun prestasjon.
- 5) Sikre reell elevmedvirkning: Elevmedvirkning må være mer enn representasjon. Det må knyttes til hverdagspraksis, læringsprosesser og skolens utviklingsarbeid, og gjelde alle trinn.
- 6) Reformere læringsformer og lærerutdanning: Det må satses på mer aktiv, praktisk og erfaringsbasert læring. Lærerutdanningen må styrkes innen bærekraft, demokrati, fredspedagogikk, systemforståelse og kritisk tenkning – inkludert en kritisk føre-var-holdning til bruk av kunstig intelligens i utdanningssammenheng.
- 7) Systematisere implementering: Tverrfaglige temaer må institusjonaliseres gjennom helskoletilnærming, slik at de ikke forblir avhengige av enkeltpersoners engasjement.

5. Avsluttende merknad

Framtidens fellesskole må utvikles som en helhetlig og transformativ institusjon. I en tid preget av globale kriser og demokratisk sårbarhet kan ikke skolen reduseres til en arena for måloppnåelse alene. Den må være en institusjon som styrker demokratiet, ivaretar vårt felles livsgrunnlag og gir barn og unge mot, håp og handlingskompetanse.

Verdiene er allerede formulert i læreplanverket. Nå må de gis reelt gjennomslag i praksis.

Tilsluttede organisasjoner:

Redd Barna

FN-sambandet

Framtiden i våre hender

Miljøagentene

Besteforeldrenes klimaaksjon

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKKF)

Norges Fredslag

FORUT

Foreningen for internasjonale vannstudier (FIVAS)

Norges Kristne Råd

KFUK-KFUM Global

Økologisk Norge

Changemaker

Om Forum for utvikling og miljø

Forum for utvikling og miljø er et religiøst og partipolitisk uavhengig nettverk bestående av over 60 norske organisasjoner. Nettverket arbeider for en demokratisk, rettferdig og fredelig verden basert på menneskerettigheter, solidaritet og økologisk bæreevne. Forum fungerer som møteplass, kompetansemiljø og politisk pådriver i spørsmål knyttet til klima, miljø, utvikling, fred og globale rettighetsspørsmål, og representerer et bredt sivilsamfunnsengasjement i Norge og internasjonalt.

